

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

Dos. Dr. Faiq Ələkbərli

II Yazı

Kəminə yazırdı:

Hər vaxt tənə düşsən, əlin-
dən tutar Əli,
Müşkül güşadı, Heydəri-Kər-
rərə yalvarım.

Hər dəm qılır cəfa mənə çün
tən ilə rəqib,
Şahi-qeyrürü qolsuz ələmdərə
yalvarım.

Kani-vəfavü qeyrəti-Abbasi-
namvər
Görməz rəva xəbisü xətakərə
yalvarəm.

Mənsur tək çəkibdi məni da-
rə zülfi-yar,
Yad eyləyim "ənəlhəqini" da-
rə yalvarım.

Bülbül sifət nəvayə gətirdin
Kəminəni,
Sevdayi-gül başımda, necə
xarə yalvarım.

- bir tərəfdən Həzrət Əlidən,
digər tərəfdən Həllac Mənsurdan
kömək "diləyir". Halbuki burada
Kəminənin əsas istəyi Tanrıya
olan sevginin təmənnəsizliyi, ül-
viliyidir. Bu anlamda Tanrıya yal-
varış simvolik mahiyyətlidir, şai-
rənin eşqində alilik özünün xəyali
məni ilə uzlaşır:

Rəhi-eşq içrə mənzurum mə-
nim ol tacidarımdır,
Könül mülkündə sultanım, xü-
cəstə şəhriyarımdır.

Əgərçi guşeyi-qəmdə şikəstə
xatirəm, lakin
Səri-kuyində dövr edən xəyali-
biqərarımdır.

Kəməndi-eşqinə bağlı gedib
könlüm, inanmazsan,
Yoluna göz dikən ahid dü
çəşmi-əşkarımdır...

Kəminə bivəfa görse səni,
vallahı incinməz,
Səni məndən iraq edən bu
bəxti-kəcmədarımdır.

Kəminə fələkdən şikayət et-
məklə yanaşı, dünyanın həyat
fəlsəfəsini də yaxşı anlamaqda-
dır. O, yazırdı:

Nə etmişəm fələkə, boylə qıl-
dı zar məni?
Diyari-hicr-ara zarü dilfikar
məni.

Həvayi-sərvqədinlə kəman
olub qəddim,
Bu çərxi-pir eləyib indi eşk-

Azərbaycan Türk ictimai-fəlsəfi fikir tarixinə təhffə vermiş qadınlar:

Fatma xanım Kəminə

Dəhrdə Tanrı bilir yüz ətləsü
dibayə mən.

Bulmamışkən əsl ürfaanın mə-
zaqın dəhrdə,
Uğradım nahaq yerə bir şixi-
bipərvayə mən.

Kuyi-eşqə girməyə könlüm
dəxi etməz həvəs,
Rahi-pürəşubdürür, düşdüm
əcəb qovqayə mən.

Kəminə bir şeirində yazırdı
ki, bu dünyada insanı zəmanə nə
qədr yandırarsa da, onu ilahidən
gələn bir qismət kimi qəbul et-
məlidir. O, yazırdı:

Fəraq atəşinə yandırıb zəma-
nə məni,
Bəlavü dərd, ilahi, gətirdi ca-
nə məni.

Bu qədri cövrü cəfayə fələk
görüb tabım,
Edibdi gəm oxuna müttəsil
nişanə məni.

Zəbani-tən açıb üstümə ədu
hər yan,
Tükəndi səbri-dilim, gətdilər

amanə məni.

Tifaqımı dağıdıbdır bu çərxi-
bəkirdadır,
Edib məclisi-əğyarda fəsanə
məni.

Görəndə zülf ilə xalın, deyərd
könlül mürği:
O dami-zülfə salur axiri bu
danə məni.

O, başqa bir şeirində yazırdı:
Saqiya, mey ver ki, mən
meyxanədə küllənmişəm,
Qəm hücumundan qaçıb bir
güncdə gizlənmışəm.

Şuri-eşqin eyləyib divanə,
müddət gəzmışəm,

Səyyadi-zülmə seyd olub,
azad olmaya.

Qəhri-xuda düçarı ola ta ki,
ömrü var,
Ol qeyddən xülasə imdad ol-
maya.

Huri misal salim ola əhli-ruzi-
gar,
Bəlkə cahanda zülmilə bidat
olmaya.

Hər kimsə gər xərəb qıla bir
könlül evin,
Dünyavü axirət evi abad ol-
maya.

Bülbül təşşüqün gülə bil-
məzdi bağdan,

Bağ içrə gər nəva ilə fəryad
olmaya.

Bu çərxi kəcmədarde dirinə
rəsmidir,
Bir yar ki, yardır, onu bərbad
olmaya.

Əhli-xuda, Kəminə,cəfa gör-
sə, səbr edə,
Yarəb, görüm ki, gümrəhi ir-
şad olmaya.

Kəminənin bu şeirində açıq-
aşkar zülmə, ədalətsizliyə və
haqsızlığa etiraz var. Bu dünya-
da zorla bidət etməyi doğru gör-
məyən şair-ədəbimiz doğru de-
yirdi ki, zülmə qurulan, zorla ələ
gətirilən bir könlül evinin açarı
yoxdur.

19-cu əsr Azərbaycanın qa-
dın-şair ədibi Mirzə Fatimə Kə-
minə yalnız ədəbiyyat baxımın-
dan deyil, ictimai-fəlsəfi anlamda
da özlərini ifadə etməyi bacarı-
mışdır. Ola bilsin ki, onun yaradı-
cılığında ictimai-fəlsəfi məzmun
çox da özünü büruzə verməmiş-
dir. Ancaq onun şeirlərindəki
mənalara mahiyyətini yalnız za-
hirlə, təzahürlə qiymətləndirmək
de doğru olmazdı. Hər halda öz
dövrünün radikal dini-məzhəbi
mühitində Fatimə Kəminənin öz
düşüncələrini büruzə verməsi bir
yenilik idi. Bizcə, bu anlamda
Fatimə Kəminənin də müdrikcə-
sinə düşüncələri yetərli qədərdir.
Hətta, Kəminə bəzi şeirlərində
daha cəsarətli şəkildə öz fikirləri-
ni ortaya qoymuşdur. Məsələn,
Kəminə şeirlərində haqq, ədalət
axtararkən üzleşdiyi çətinlikləri
vurğulamaqla yanaşı, tutduğu bu
yoldan dönməyəcəyini də ifadə
etmişdir. Ümumiyyətlə, Fatimə
Kəminə də öz dövrünün kifayət
qədər tanınmış qadın şair-ədəb-
lərimizdən biridir. Onun yaradı-
cılığında müəyyən qədər dini-mis-
tik motivlər olsa da, əsasən yenil-
likçiliyə meyilli olmuşdur. Fatimə
Kəminə öz dövrünün tanınmış
nadir qadın şair-ədəblərindən biri
kimi, düşüncələri və baxışlarına
görə çox fərqlənmişdir. Hər hal-
da onun şeirlərində klassik ədə-
biyyatla yanaşı, fəlsəfi məsələlə-
rə bağlılıq da hiss olunur.

**Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı
Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunur**